

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Бовкуш К.П.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Стаття присвячена з'ясуванню основних засад формування інклюзивної компетентності педагога. Наголошується про самовдосконалення та саморозвиток фахівця. Визначено та розкрито змістову структуру інклюзивної компетентності вчителя.

Ключові слова: інклюзивне навчання, інклюзивна компетентність, інклюзивна компетентність педагога.

Постановка проблеми. Важливим станом сучасної освіти, зокрема в Україні, є упровадження інклюзивного навчання – політики і процесу, що надає можливість кожній дитині брати участь в усіх можливих програмах. Тому головним принципом інклюзивного навчання є: «Рівні можливості для кожного» [2].

Однак, як свідчить практика, на сьогодні відсутня належна система педагогічної підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивного середовища. Але разом з тим, інклюзія спрямовує учителів на зміщення акцентів у корекційно-педагогічній роботі з дітьми з урахуванням потреб усіх вихованців, а також способів підвищення їхньої участі в навчальному процесі.

У контексті сказаного зазначимо, що інклюзивне навчання передбачає вдосконалення начального середовища, де педагог і учень повністю відкриті до різноманіття, де запевняється безпека прав і потреб дітей, пошана до їх здібностей та перспектива бути успішним. Саме педагог та його компетентність, яка є ключовим поняттям, оскільки поєднує в собі інтелектуальні та навчальні складники освіти, відіграють важливу роль у навчанні дітей з освітніми проблемами.

Педагог має повністю володіти інформацією про ті чи інші вади розвитку, психічні розлади та ін. Обізнаність учителя, його підготовленість допомогти учневі та розкрити всі його таланти і здібності дозволяє забезпечити процес інклюзивного навчання значною мірою ефективним та успішним [1; 5].

На основі аналізу останніх досліджень і публікацій сучасного стану і перспектив розвитку інклюзивної освіти встановлено, що наукові розвідки вітчизняних фахівців розкривають: філософію інклюзивного навчання та концептуальні аспекти інклюзивної освіти (В. Кремін, Н. Софій, Ю. Найда та ін.); вивчення проблем інклюзивного навчання та впровадження його в освітній простір (В. Бондар, М. Ворон, Л. Даниленко, М. Деркач, Н. Дятленко, С. Єфімова, В. Засенко, Н. Коломінський, А. Колупаєва, І. Кузава, Ю. Найда, П. Придатченко, Ю. Рибачук, М. Сварник, Г. Сіліна, Н. Слободянюк, Н. Софій, О. Таранченко та ін.).

Деякі зарубіжні дослідники (І. Н. Хафізулліна, Н.Ф. Радіонова, А. П. Тряпціна) поєднують педагогічні завдання з професійною компетентністю інклюзивного навчання, та виділяють такі *етапи*:

- 1) розуміння та знання психолого-педагогічних закономірностей та особливостей вікового й індивідуального розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища;
- 2) уміння відбирати найбільш оптимальні способи організації інклюзивного навчання, розробляти навчальний процес для спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами;
- 3) виконання різноманітних способів педагогічної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу;
- 4) формування середовища, що сприяє корекції і всебічному розвитку в умовах інклюзивного навчання;
- 5) організація педагогічного проектування і здійс-

нення професійного саморозвитку з питань навчання, виховання й розвитку дітей умовах інклюзивного навчального середовища [4; 5]

Формулювання цілей статті. Віддаючи належне цим дослідженням, варто зауважити, що мало вивченим є такий аспект як формування професійної компетентності фахівців в умовах інклюзивної освіти, що й зумовило вибір теми статті, мета якої полягає у виявленні сутності інклюзивної компетентності та структурній діяльності педагога.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інклюзивна компетентність педагога має проявлятися в майстерності його роботи організувати спільну діяльність учнів різних категорій, цілком відповідально оцінювати рівень засвоєних знань навчального матеріалу з різними типами порушень розвитку, та вміти вибирати відповідні прийоми виховного впливу на дітей у класі.

Сучасний вчитель – це носій освітніх суспільних знань. Найважливіше завдання компетентності педагога – виховати творчу, компетентну та освічену особистість, здатну до життя й діяльності в суспільстві сьогодення [7]. Тому лише вчитель з духовно-моральним потенціалом, високою компетентністю та інтелектуальністю з розвиненим творчими, дослідницькими здібностями та ерудованості, здатний забезпечувати учневі якісну освіту.

Принадно зауважимо, що важливим показником педагога є постійне самовдосконалення як необхідна умова його діяльності. Модель компетентного вчителя – це глибоко індивідуальний зв'язок, який не передбачає шаблонів та стереотипів (див. Схему 1).

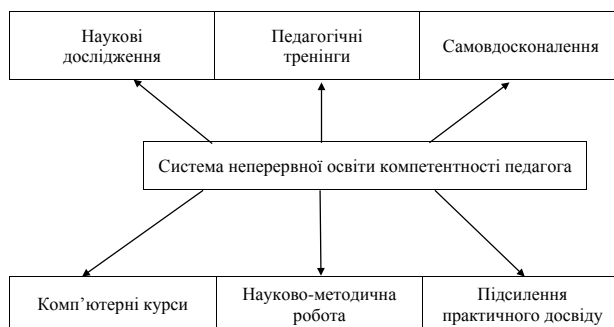

Схема 1. Система неперервної освіти компетентності педагога

Як свідчить практика, між педагогом та вихованцем має бути тісна спорідненість. Чим краще вчитель знає свого учня, тим доступніше зможе донести навчальну інформацію. Адже відомо, що педагогічне спілкування є складовою комунікативної компетентності. А це і є розуміння налагоджувати та підтримувати контакти з учнями.

Компетентність педагога постійно залежить від конкретних ситуацій, тобто спочатку потрібно бачити ситуацію, аналізувати її, відзначити провідні етапи, які лежать в основі пошуку розв'язання проблеми, створюючи конструктивні схеми і варіанти

практичних занять.

Аналіз наукового фонду досліджуваної проблеми засвідчив, що **інклюзивна компетентність педагога** – це обумовлена інтегрована система дій, що дозволяє здійснювати професійні функції в процесі інклюзивної освіти [2]. Навички, що оптимізують соціально-педагогічну діяльність педагога, дають більше можливостей з урахуванням різноманітних освітніх проблем учнів з обмеженими можливостями здоров'я, тим самим забезпечуючи їх у включення в загальноосвітнє середовище, створюючи умови для комфортного розвитку вихованців, а в подальшому й саморозвитку повноцінної соціалізації.

У дослідженні визначено структуру інклюзивної компетентності педагога, що включає низку взаємозумовлених компонентів: *діагностичну, орієнтовно-прогностичну, конструктивно-проектвальну, організаційну*.

Діагностична діяльність спрямована на індивідуально-психічне вивчення та вихованість особистості учня, прояв виявлення та рівень визначення загальної освіти й духовності, навичок і умінь, необхідних для ефективної професійної та повсякденної діяльності. Але для відмінного та ефективного результату вчитель повинен давати не тільки знання, а й своє тепло, піклування та віру. Ще К. Д. Ушинський зазначав про те, щоб виховувати людину всебічно, насамперед слід знати її всебічно [5]. Згідно означеного твердження вчитель має бездоганно володіти технікою про вивчення процедур індивідуально-психологічних особливостей учнів та досконало її застосовувати на практиці. Тоді, безперечно, він повинен бути вихователем, психологом-дослідником і, водночас, володіти відповідними навичками та вміннями. Така робота вимагає від педагога володіння високими духовними якостями.

Орієнтовно-прогностична діяльність полягає у тому, що вчитель спочатку визначає певні проблеми кожного учня, а згодом і всього класу, і таким чином ставить конкретні орієнтири щоб сформувати і

розвинути особистість та увесь колектив. Для цього педагог повинен вміти визначати методіку, зміст, конкретні цілі виховної діяльності, прогнозувати результати окремих учнів на основі знань рівня їхньої підготовленості.

Конструктивно-проектвальна функція полягає у конструюванні та проектуванні змістовності навчально-виховних заходів. Вона вимагає від педагога креативності та творчої діяльності, урахування потреб й інтересів учнів, планування системи діяльності з метою розвитку їх здібностей.

Але в будь-якому випадку така діяльність потребує від вчителя психолого-педагогічного мислення, ініціативи, педагогічної спрямованості, творчості, володіння достатнім арсеналом організації виховних заходів і глибоких психолого-педагогічних знань.

Після цього обов'язковою є **організаційна діяльність**, від майстерного планування і визначення вмотивованих конкретних заходів щодо оптимальної реалізації якої залежить перебіг педагогічного процесу та його конкретні результати. Міцні знання з методіки, педагогіки та психології є вагомим підґрунтям розвитку педагогічної досконалості. В умінні цієї вправності важливим є досвід роботи самого вчителя і його колег. Він потребує постійного аналізу, узагальнення, використання в педагогічній діяльності всього найкращого і прогресивного. Для успішного виконання функції викладання педагог повинен добре знати особливості учнів.

Практична реалізація конкретних педагогічних заходів свідчить про наявність у фахівця навичок і вмінь їх проведення. Але, водночас, така діяльність потребує постійного вдосконалення педагогічної техніки.

Висновки і пропозиції. Отже, інклюзивна компетентність педагога – це, насамперед, результативна діяльність на характеристику освіти. В цілому для ефективного забезпечення інклюзивного навчання постає необхідність створення відповідних умов для дитини.

Список літератури:

1. Алехина С. В. Готовность педагогов как основной фактор успешности инклюзивного процесса в образовании / С. В. Алехина, М. Н. Алексеева, У. Л. Агафонова // Психологическая наука и образование. – 2011. – № 1. – С. 83-91.
2. Бойчук Ю. Д. Инклюзивное образование в Украине: современное состояние и тенденции развития / Ю. Д. Бойчук // Особый ребенок: междунар. научн.-практ. журн. – Екатеринбург, 2012. – № 2. – С. 113-118.
3. Бойчук Ю. Д. Компетентнісний підхід : [монографія] / Ю. Д. Бойчук // В кн.: Наукові підходи до наукових педагогічних досліджень / за заг. ред. докт. пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України В. І. Лозової. – Харків: «Апостроф», 2011. – С. 188-216.
4. Радионова Н. Ф., Тряпицына А. П. Перспективы развития педагогического образования: компетентностный подход / Н. Ф. Радионова, А. П. Тряпицына // Человек и образование. – № 4, 5. – 2006. – С. 8-9.
5. Структура педагогічної діяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eduknigi.com/ped_view.php?id=98
6. Ушинский К. Д. Педагогические сочинения : В 6-ти тт. / Константин Дмитриевич Ушинский. – М., 1988.
7. Хафизуллина И. Н. Формирование инклюзивной компетентности будущих учителей в процессе профессиональной подготовки : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : 13.00.08 / Ильмира Наильевна Хафизуллина. – Астрахань, 2008. – 46 с.
8. Хозраткулова І. А. Проблеми впровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах / І. А. Хозраткулова // Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В. О. Сухомлинського: зб. наук. праць. Серія «Психологічні науки». – Т. 2. – Вип. 5. – Миколаїв: МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2010. – С. 279 – 284.

Бовкуш Е.П.

Восточноєвропейський національний університет імені Леси Українки

ОСНОВНЫЕ ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНКЛЮЗИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕДАГОГА

Аннотация

Статья посвящена выяснению основных аспектов формирования инклюзивной компетентности педагога. Отмечается о самоусовершенствовании и саморазвитии специалиста. Определена и раскрыта содержательная структура инклюзивной компетентности учителя.

Ключевые слова: инклюзивное обучение, инклюзивная компетентность, инклюзивная компетентность педагога.

Bovkush K.P.

Lesya Ukrainka Eastern European National University

BASIC PRINCIPLES OF INCLUSIVE COMPETENCE OF TEACHERS

Summary

This article is devoted to an inclusive competence of the teacher. The emphasis is on self-improvement and self-development specialist. Identified and resolved the semantic structure of the teacher.

Keywords: inclusive education, inclusive competence, inclusive competence of the teacher.

УДК 378

РОЗВИТОК ПРОСТОРОВОГО МИСЛЕННЯ ЗАСОБАМИ ГЕОМЕТРІЇ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ СФЕРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Дубініна О.М.

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

Таранська О.Л.

Харківський академічний художній ліцей

У статті проаналізовано можливості розвитку на заняттях з нарисної геометрії та інженерної графіки просторового мислення, що є важливим фактором успішного виконання професійної діяльності майбутніх фахівців з промислового дизайну. Визначено необхідні для цього сучасні засоби навчання, пов'язані з інформатизацією освітнього простору. Зазначено вагомість просторового мислення у формуванні математичної культури промислових дизайнерів.

Ключові слова: конструктивна компетенція, математична культура, моделювання, промисловий дизайн, просторове мислення, професійна освіта.

Постановка проблеми. В сферу освіти давно прийшло розуміння того, що з впровадженням комп'ютерних технологій змінилася парадигма виробництва і ці зміни впливають на навчальний процес. Потребує вирішення питання про те, яким чином, на фоні невідворотних процесів інформатизації, має бути переорієнтовано математичну підготовку майбутніх фахівців для того, щоб було забезпечено високий рівень їх математичної культури і як наслідок – культури професійної.

На сучасному етапі здійснення професійної підготовки промислових дизайнерів виникає законодавче протиріччя між постійно зростаючими вимогами ринку праці до професійного рівню майбутніх фахівців і недостатнім використанням у навчальному процесі потужного потенціалу математики для підвищення цього рівня. Адже майбутні фахівці повинні мати, крім спеціальних знань, тверді знання з математики, що сприятиме розвитку їх просторового мислення і конструктивної компетенції.

Зв'язок проблеми з актуальними теоретичними і практичними питаннями полягає в тому, що ХХІ століття охарактеризоване бурхливим розвитком науки і техніки, інформаційних технологій, прагненням до економічності і краси, що зробило затребуваною професію дизайнера, без якого в даний час не обходиться більшість галузей промисловості. Суспільство змінюється пришвидшеними темпами, і на етапі інтеграції України в європейський простір виникає потреба урахування його запитів. Виробникам сьогодні доводиться прикладати багато зусиль, щоб витримати конкуренцію й гідно представляти свій продукт на споживчому ринку. Цікавий і якісний дизайн промислових виробів є ефективним способом виділитися серед конкурентів і зацікавити споживача, при порівнянні якості і вартості. Готуючи майбутніх фахівців з промислового дизайну, педагоги з математичних дисциплін теж в деякій мірі мають розуміти, який продуктивний внесок робить математика не тільки для того, щоб на виході з ВНЗ отримати висококваліфікованого дизайнера, і

як наслідок, дбати про те, щоб результат їхньої праці був суспільно корисним.

Аналіз останніх досліджень та наукових публікацій з проблеми свідчить про те, що питанням розвитку просторового мислення студентів з промислового дизайну і можливостям, які надають для цього сучасні засоби навчання, приділяється значна увага. Загальні й окремі питання художнього конструювання й проектування, об'ємного моделювання, обґрунтування необхідності мати високий рівень відповідних знань та навичок для формування професійної компетентності відображені в працях науковців та педагогів Б. Е. Кочегарова [6], В. Ф. Рунге [7], В. В. Сеньковського [7], Ю. С. Сомова [9], Е. Тьялве [10], Е. Г. Циганкової [12].

Теорія зображення просторових фігур була розроблена й обґрунтована професором М. Ф. Четвертухіним [10]. Теоретичні й методичні аспекти формування вмінь зображувати просторові фігури та їх комбінації висвітлені в роботах його послідовників В. М. Савченка [8], О. Р. Зенгіна, М. М. Бескіна, Л. М. Лоповка та ін. Специфіка створення тримірних моделей, застосування методів використання комп'ютерних технологій для візуалізації геометричних об'єктів та їх властивостей, можливості комп'ютерної графіки як засобу уяочення розглянуті у дослідженнях І. Аббасова [1], Г. В. Горра [2], Х. Калліомякі [5], С. М. Симан, Е. К. Щетиніної [2] та ін. Питання використання ІТ у професійній підготовці та вибору комп'ютерного середовища розглянуті в працях В. К. Белошапки, В. О. Виноградова, О. М. Коберника, Ю. О. Жука, Н. Морзе.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На підставі проведеного аналізу літератури з проблем навчання студентів-дизайнерів було виявлено низку проблем, пов'язаних з низьким рівнем математичної культури студентів, що проявляється у недостатньо розвинутому просторовому мисленні, яке є невід'ємною складовою математичного мислення. Означені проблеми ведуть до